

Research Article

ಲಂಕೇಶರ 'ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿ

ಡಾ. ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಜಿ.ಎಲ್.

ಕನ್ನಡ ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಶಿಡ್ಲಘಟ್ಟ

ಸಾರಾಂಶ (Abstract)

ನಾಟಕವೆಂಬುದು ದೃಶ್ಯ ಕಾವ್ಯ; ಸಂಭಾಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ. ಮಾತು, ಮೌನ, ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕತೆ ಗದ್ಯಗುಣಗಳೂ ಸಹ ಔಚಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕಪಠ್ಯ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧಗಳಿದ್ದು, ರಂಗಪಠ್ಯವು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ (ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ) ಪೂರಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯಕಪಠ್ಯವನ್ನೂ ಸಹ ಓದುಗರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಯಶಸ್ವಿಯಾದಂತೆ.

ಲಂಕೇಶರ 'ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು ಕ್ರಾಂತಿ' ಏಕಾಂಕ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಸಂಗತ ನಾಟಕ. ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಭಗವಾನ್ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದು ಥಿಯರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್‌ಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರ. ನುಡಿಯೊಳಗಾಗಿ ನಡೆಯದ ಸೋಗಲಾಡಿ ಈತ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಕಹಳೆ ಮೊಳಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಅದ್ಭುತ ಭಾಷಣಕಾರ. ಆದರೂ ಕಾಲದ ನಿಕಶದಲ್ಲಿ ಇವನ ಮುಖವಾಡ ಕಳಚಿಬೀಳುತ್ತದೆ. ಎಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತತ್ತ್ವ-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಾದರೂ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಎಡವಿದರೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಗೆ ಬಳಕೆಯಾದರೆ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥಹೀನವಾಗುತ್ತವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕಮ್ಯೂನಿಸಂ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಾದಗಳು ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಜೀವಪರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು. ಆದರೂ ನಾಟಕಕಾರ ಲಂಕೇಶರು ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಂತರವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಯಾವುದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಅತಿಗೆ ತಲುಪಿದಾಗ ಅದು ಹಿಂಸೆಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಮಾತಿನ ಅಬ್ಬರದಲ್ಲಿ ಬೊಗಳೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಲಂಕೇಶರದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು ಕ್ರಾಂತಿ' ನಾಟಕವನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಕಟಕಿ-ವ್ಯಂಗ್ಯವನ್ನು ಸಹ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿಮರ್ಶಾ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ, 'ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ' ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

Keywords: ಅಸಂಗತ ನಾಟಕ, ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕ, ತತ್ತ್ವ-ಆಚರಣೆ, ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಸಮಾಜವಾದ, ಕಮ್ಯೂನಿಸಂ, ಕ್ರಾಂತಿ, ಪೊಲೀಸು, ನಕ್ಸಲ್‌ಬಿಟ್, ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಭಗವಾನ್, ದಿನಕರ, ಸುಧಾ, ಲಲಿತ, ಮಾಲತಿ, ಕಳ್ಳ, ಶಂಕರ, ರಾಮದಾಸ, ಅಧ್ಯಾಪಕ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಬಂಡವಾಳಗಾರ, ಶ್ರೀಮಂತ, ಬಡವ, ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ

1962 ರಿಂದ 1970 ರವರೆಗೆ ಲಂಕೇಶರು ಬರೆದು ರಂಗಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ ಕಿರುನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ 'ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ' ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ನಾಟಕ. 1971 ರಲ್ಲಿ ಇದರ ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ. ಆನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತಾ ಬಂದ ಈ ನಾಟಕ ರಂಗಪಠ್ಯವಾಗಿಯೂ ಓದುಪಠ್ಯವಾಗಿಯೂ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿದೆ. ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಏಕತೆ, ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕತೆ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಗದ್ಯಲಯಗಳ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬಳಕೆ, ವ್ಯಂಗ್ಯ-ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ ಶೈಲಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ- ಈ ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಪಾತ್ರಗಳು. ಇಲ್ಲಿನ ಯಾವ ಪಾತ್ರವೂ ಪೂರ್ಣ ಉದಾತ್ತವಲ್ಲ, ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಲ್ಲ ಅಥವಾ ತನಗಿತಾನೇ ಸಂಪೂರ್ಣ ನೀಚವೂ ಅಲ್ಲ. ಪಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಭಗವಾನ್ ಮೇಷ್ಟರ ಮುಖಸ್ತುತಿಯಲ್ಲೇ ಬದುಕಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಲಲಿತ ಮತ್ತು ಮಾಲತಿಯ ಭಟ್ಟಂಗಿತನ; ಸಾಚಾತನ ಮೀರಿದ ಕಳ್ಳನ ನೈತಿಕತೆ; ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ಹಾಸಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು, ನಿಲ್ಲಲು ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿನ ಲಯತಪ್ಪಿದ ದಿನಕರನ ದುರಂತ; ಭಗವಾನನ ಭಾಷಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಗ್ರತೆಯಿಂದ ಟೀಕಿಸುತ್ತಿದ್ದವಳು, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬದಲಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಏಳಿಗೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಪರಿಣತಳಾದ ಸುಧಾಳ ಚಾಲಾಕಿತನ; ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿನ ತತ್ತ್ವ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ನಡುವಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಮರೆಮಾಚುವ ಭಗವಾನನ ಗೋಸುಂಬೆತನ; ಇಸ್ವೀಟು-ಹರಟೆ-ಕುಡಿತಗಳಲ್ಲೇ ಓಲಾಡುವ ಶಂಕರ ಮತ್ತು

ರಾಮದಾಸರ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿತನಕ್ಕೆ ಮಿತ್ರಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೂ, ಈ ಪಾತ್ರಗಳ ಮಾತು, ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ನಾಟಕದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಾತ್ರದ ಮಾತು ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ನಾಟಕದ ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅತಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾಗಿವೆ.

ಭಗವಾನ್:

ಕಾಲೇಜು ಅಧ್ಯಾಪಕನಾದ ಭಗವಾನ್ ಅದ್ಭುತ ಭಾಷಣಕಾರ. ಈತ ಬಹಿರಂಗ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕರೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಭ್ರಷ್ಟಗೊಂಡ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಸಮಾಜವಾದವನ್ನು ಕಮ್ಯುನಿಸಂ ಅನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಈತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕರೆ ನೀಡುವವನು. ತಾನು ಸುರಕ್ಷಾ ವಲಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡೇ, ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶಸಾಧನೆಗಾಗಿ ದಿನಕರನಂತಹ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಆಮಲಿನಲ್ಲಿ ದಾರಿತಪ್ಪಿಸಿದ ಬುದ್ಧಿವಂತ ಮೇಷ್ಟ್ರು. ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನೇ ಅಣಕಿಸುತ್ತ, ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವವನು.

ಭಗವಾನನಿಗೆ ಹಲವು ಮುಖಗಳು. ಇವನು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಯೂ ಹೌದು; ಕ್ರಾಂತಿ ವಿರೋಧಿಯೂ ಹೌದು. ತನ್ನನ್ನು ಭ್ರಷ್ಟವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಶತ್ರುವೆಂದು ಬಿಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ, ಸ್ವತಃ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಭಾಗವೇ ಆದವನು. ಅಧ್ಯಾಪಕ, ಹೋರಾಟಗಾರ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಮಿತ್ರ, ನಕ್ಸಲ್ ಸಿಂಪಢ್ಯೆಸರ್- ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಬಣ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಭಾಷಣಕಾರ ಒಳಗೊಳಗೇ ಕೊಲೆಯ ಪಾಲುದಾರನೂ ಆಗಿದ್ದವನು. 'ಸಮಾಜ ಬಂಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಸಮಾಜ ವಿರೋಧಿಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾಗುರು'ವಾಗಿಯೂ ಮೆರೆದವನು; ರಾಜಕಾರಣಿಯಾಗುವ ಹಾದಿ ತುಳಿದವನು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯವನ್ನೂ ಅವಕಾಶವನ್ನೂ ತನ್ನ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಚತುರ.

ಅಪನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೇಡಿತನದಲ್ಲಿ ಸುಧಾಳನ್ನೂ ಮೀರಿ ಭಗವಾನನು ನೀಚಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿಯುವುದು, ಅವನ ಅಂತರಂಗ ಕೊಳೆತ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಆಗಿರುವುದು, ಅವನಲ್ಲಿನ ಕೆಟ್ಟ ಬದಲಾವಣೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದಾದರೂ ಇದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಲ್ಲ. ಭಗವಾನನಲ್ಲಿನ ಈ ಬದಲಾವಣೆ ದಿಫೀರ್ ಬದಲಾವಣೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ಭಗವಾನ್ ಇದ್ದದ್ದೇ ಹಾಗೆ. ಅವನು ಯಾವತ್ತೂ ನಿಜವಾದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಆಗಿದ್ದವನಲ್ಲ. ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಯ ಮುಖವಾಡ ತೊಟ್ಟವನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ, ಮೇಷ್ಟ್ರು ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿಮಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ; ಕಳ್ಳನೊಂದಿಗೆ ಸೇನಿಸುತ್ತ 'ಈ ಮನೆ ಕಾದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಎದೆಸೆಟೆದು ಹೇಳಿದ್ದ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯ ದಿನಕರನನ್ನೇ ಭಗವಾನ್ ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ದಿನಕರನನ್ನು ಕಳ್ಳನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.^{೩೦}

ದಿನಕರನಿಗೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುವುದು ಈ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ನಾವು ಮಾಡಲೇಬೇಕಾದ ಸಹಾಯ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹೆಂಡತಿ ಸುಧಾಳನ್ನು ಗೋಗರೆದು ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದ ಭಗವಾನ್, ಕೊನೆಗೆ ಆ ದಿನಕರನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದೇಕೆ? ಭಗವಾನನ ಮುಖವಾಡಗಳನ್ನು ಕಳಚುವ ದಿನಕರನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆಯೇ? ಅಥವಾ ದಿನಕರನ ಬಂಧನವಾದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಂಡವಾಳ ಬಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆತಂಕವೇ? ಅಥವಾ ಮುಂದೆ ಈತನೇ ತನಗೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿ ಆಗಬಹುದು ಎಂಬ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವೇ? ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ದಿನಕರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ನಿರ್ಧಾರದ ಹಿಂದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಬಹುದಾದ ಒತ್ತಡಗಳಾವುವು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಹಿಂದೆ ಹಲವು ಊಹಾಪೋಹಗಳಿವೆ.

ನಕ್ಸಲ್ಟೈಟ್ ದಿನಕರ:

ದಿನಕರ ಭಗವಾನನ ಶಿಷ್ಯ. ಭಗವಾನನ ಭಾಷಣಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದವನು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಾ ನಕ್ಸಲ್ಟೈಟ್ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಇಪ್ಪತ್ತರ ವಯಸ್ಸಿನ ಸಂಕೋಚ ಸ್ವಭಾವದ ಬಡಕಲು ಹುಡುಗ. ಈಗ ಒಂದು ಕೊಲೆಯ ಕೇಸಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡು ತಲೆಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಪೊಲೀಸರು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

ಆಸ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾ, ಬಂಡವಾಡಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಕೆಂಡಕಾರುವ ಬಿಸಿರಕ್ತದ ಹುಡುಗ ದಿನಕರ. ಈತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡವನು. ರಕ್ತಕ್ರಾಂತಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮತೆ ತರಬಹುದು ಎಂದು ನಂಬಿದವನು. ಬಡವರ

ಶ್ರಮದ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ; ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುವ ಭ್ರಷ್ಟ, ಶ್ರೀಮಂತ, ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಖಶಿಖಾಂತ ಉರಿದುಬೀಳುತ್ತಾನೆ ನಕ್ಸಲೈಟ್ ದಿನಕರ. ಈತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಕಟಕಟೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದು ಕಳ್ಳನೊಂದಿಗಿನ ನೇರ ಮುಖಾಮುಖಿಯಲ್ಲಿ.

ಕ್ರಾಂತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಿನಕರನನ್ನು ನಕ್ಸಲೈಟ್ ಹೋರಾಟಗಾರನಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದೇ ಭಗವಾನ್. ಕಮ್ಯುನಿಸಂನ ಆಶಯ-ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿ, ಅತಿರೇಕದ ಮುಗ್ಧ ಕನಸುಗಳನ್ನು ದಿನಕರನ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ, ಆತ ಪಿಸ್ತೂಲು ಹಿಡಿದು ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಸಹ ಭಗವಾನ್.

ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಇದೇ ಭಗವಾನನ ದೆಸೆಯಿಂದ ತನ್ನದೇ ಪಿಸ್ತೂಲಿನ ಗುಂಡೇಟಿಗೆ ದಿನಕರ ಬಲಿಯಾದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಘಟನೆ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ವಿಚಿತ್ರ ತಿರುವು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಕಳ್ಳ ಮತ್ತು ದಿನಕರನ ಮುಖಾಮುಖಿ:

ಕಳ್ಳ ಮತ್ತು ದಿನಕರನ ಮುಖಾಮುಖಿ ಈ ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕ ಘಟ್ಟ. ನಕ್ಸಲೈಟ್ ದಿನಕರನೂ ಸಹ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಮನೆಗೆಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಬಂದವನೆಂದು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಕಣಕುವ ಕಳ್ಳ, ದಿನಕರನನ್ನು ತನ್ನ 'ಕಳ್ಳತನದ ಪಾಲುದಾರ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. 'ನಾನು ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ಕಳ್ಳ ಅಲ್ಲ' ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರೂ, ಕದ್ದ ಮಾಲನ್ನು 'ಸಮಸಮಾ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಾನಾ?' 'ಎಲ್ಲ ನಿಂಗೇ ಬೇಕು ಅಂತೀಯಾ?' ಎಂದು ಕಳ್ಳನು ದಿನಕರನನ್ನು ಭೇಡಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ನಾ ನಿಂಗಾಗಿ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ದಿನಕರನ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ವಿವರಗಳು ತನಗೆ ಗೊತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಅಚ್ಚರಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

'ಜೋಬಿನಾಗೆ ದುಡ್ಡಿಲ್ಲದೋರಿಗೇ ಭಾಷಣ ಕೊಡ್ತೀಯಲ್ಲೋ- ಅದರಿಂದ ಏನು ಬಂದಾತು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಕಳ್ಳನು ಭಾಷಣಗಳ ಮೂಲಕ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಭ್ರಮೆಯೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಲೇ, ಮಾತಿನ ರೂಪದ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಿರರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

"ಗೊತ್ತಾಗ್ತಿ. ಗೊತ್ತಾಗ್ತಿ, ನಾ ಹಣ ಮಾಡಿದ್ದೆ ನಿಂಗೂ ಅನ್ನ ಅಂತ ಗೊತ್ತಾಗ್ತಿ; ನಾ ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟೆ ನಿನ್ನ ಮಾತುಕತೆ ಕಾರ್ಬಾರು ಅಂತ ಗೊತ್ತಾಗ್ತಿ"^{೩೩} ಎನ್ನುತ್ತಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗಿನ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳೆಯ ವಿಷ ವರ್ತುಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಳ್ಳನು ಕೇಳುವ ಕೆಲವು ನೇರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ದಿನಕರನ ಬಳಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲದೆ ತತ್ತರಿಸುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆದರೂ, ತಾನು ಸಾಗುತ್ತಿರುವ ಕ್ರಾಂತಿಮಾರ್ಗ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದರೂ, ಅದು ನೈತಿಕತೆಯ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ ಎಂಬ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ದಿನಕರನದು.

ಇಂತಹ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೇ "ನಿಮ್ಮಂಥೋರಿಗೆ ಮಟ್ಟ ಹಾಕೋದಕ್ಕೆ ಪಣ ತೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ." "ಈ ಕೊಳಕು ಸಮಾಜದ ವಿರುದ್ಧ ನನ್ನ ದಂಗೆ; ನೀ ಮಾಡೋ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸದ ವಿರುದ್ಧ ನನ್ನ ಕೆಲಸ" ಎಂದು ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. "ಪೊಲೀಸನ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖ ನೀನು" ಎಂದು ಕಿಡಿಕಾರುತ್ತಾನೆ. ಬ್ಲಾಕ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಜನ, ಬಿಳಿ ಅಂಗಿಯ ಅಧಿಕಾರಿ, ಭ್ರಷ್ಟ ಶ್ರೀಮಂತ, ರಾಜಕಾರಣಿ, ವರ್ತಕ, ಪೋಲಿಸು, ಅಧ್ಯಾಪಕ- ಹೀಗೆ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದಿನಕರ ಕಳ್ಳನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಕಳ್ಳನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳನನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತಾ, ಕಳ್ಳ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಭೇದವೆಂಬಂತೆ ಸಮೀಕರಿಸುತ್ತಾ 'ತಲೆ ಕತ್ತರಿಸಬೇಕು, ನಿಂದು' ಎಂದು ಆಕ್ರೋಶ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಆದರೆ ದಿನಕರನಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ, ತನ್ನದೇ ಆದ ನೈತಿಕತೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡವನು ಕಳ್ಳ. ಈತನದು ಸಾಚಾತನ ಮೀರಿದ ನೈತಿಕತೆ. "ಬಲ್ಲವರ ಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗೋಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಆಗಬ್ಯಾಡವ?" "ದಡ್ಡ- ದಡ್ಡ ಬಡ್ಡೀ ಮಗ ನೀನು. ಕಳ್ಳರ ನಿಯತ್ತಿಲ್ಲ ನಿಂಗ!" ಎಂದು ದಿನಕರನನ್ನು ಜರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈತ ಹಸಿವಿನ ನೋವು ಕಂಡವನು. ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕಿಂತ ಈತನಿಗೆ ಬದುಕು ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ, ದಿನಕರನು ಒಡೆದು ಹಾಕಿದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, "ನಾವೆಂದೂ ಹಿಂಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನ ಹಾಳು ಮಾಡಲ್ಲ" ಎಂದು ವಿವೇಕದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ದಿನಕರನ ಜಂಘಾಬಲವೇ ಉಡುಗುವಂತೆ,

"ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಬಲ್ಲೆ, ಕಣಲೇ. ಓದಾಕಿಲ್ಲ, ಬರೆಯಾಕಿಲ್ಲ, ಗೇಯಾಕಿಲ್ಲ, ಬೆಳೆಯಾಕಿಲ್ಲ - ಕನಸು ಕಾಣ್ತಾನಂತೆ, ದೇಶ ಕಟ್ಟತಾನಂತೆ, ಮಗ! ಥೂ! ಮತ್ತೆ ಕೈ ಎತ್ತಿದರೆ ನೀ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅನ್ನಿಸಿಬಿಡ್ತೀನಿ!"^{೩೪}

ಎಂದು ಧಮಕಿ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಕಳ್ಳನ ವಾಕ್ಚಾತುರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ, ದಿಟ್ಟತನ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ, ನೈತಿಕತೆ, ಸಮಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ವ್ಯಂಗ್ಯ-ಉದಾಹರಣೆಯ ಮಾತುಗಳ ಮುಂದೆ, ಪಿಸ್ತೂಲು ಕೈಲಿದ್ದರೂ ನಕ್ಸಲೈಟ್ ದಿನಕರ ಅಸಹಾಯಶೂರನಂತೆ

ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ದಿನಕರನ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಗುರಿಹೀನತೆ. ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಳ್ಳನಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಗಳಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ದಿನಕರನಿಗೆ ಇಲ್ಲ.

ಶಂಕರ ಮತ್ತು ರಾಮದಾಸ:

ಭಗವಾನನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು. ಇಸ್ವೀಟು, ಮೋಜು ಮಸ್ತಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುವವರು. ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾ, ಕುಡಿಯುತ್ತಾ, ಪಾರ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯನ್ನು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಗವಾನನ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಗವಾನ್ ಮತ್ತು ಸುಧಾ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಈ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಬೇಗ ಸಾಗ ಹಾಕಲು ಬಗೆಬಗೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಸಿನಿಮಾಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದೆವು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀವು ಬಂದಿರಿ ಎಂದು ಭಗವಾನ್ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಾನನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಆತಂಕ, ಅದ್ಭುತ ಭಾಷಣಕಾರನಾದ ಆತ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ತಡವರಿಸುತ್ತ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶಂಕರ ಮತ್ತು ರಾಮದಾಸ ಅನುಮಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನುಮಾನದ ವಿಚಾರ ಬಂದು, ಅವರ ನಡುವೆ ಮಾತಿಗಿಂತ ಬೆಳೆದು ಜಗಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಾನನು ತಲೆತಿರುಕ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಟ್ಟು, ಕೊಲೆ ಲೂಟಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ಅರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ರಾಮದಾಸ ಆರೋಪ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇವರುಗಳ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಕ್ಸಲೈಟ್ ದಿನಕರನ ಪ್ರಸ್ತಾವವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ದಿನಕರನು ಒಳಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಭಯ ಒಂದು ಕಡೆ. ಹೆಂಡತಿ ಸುಧಾಳ ಅಸಹಕಾರ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ. ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಮಿತ್ರರ ಆರೋಪಗಳು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ. ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ವಿಚಲಿತನಾದ ಭಗವಾನ್ 'ನಿಮ್ಮ ದಾರಿ ನೀವು ಹಿಡಿದು ಹೋಗಿ. ಕುಡಿದು ಇಸ್ವೀಟಾಡಿ ಹಾಳಾಗಿ; ನನ್ನ ತಂಟೆಗೆ ಬರಬೇಡಿ' ಎಂದು ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವಾನನ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ವರ್ತನೆ, ದುರಹಂಕಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ರಾಮದಾಸರಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ. ತಮಗೆ ಅವಮಾನವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಾನನ ಸಣ್ಣತನ, ಹುಸಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಹುಡುಗರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ನೀನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ ಎಂಬುದು ಊರಿಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದೆ, ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೋ ಭಗವಾನ್, ಇದು ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ನಡೆಯಲ್ಲ' ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಸುಧಾ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಗಳು:

ಸುಧಾ: ಭಗವಾನನ ಹೆಂಡತಿ. ಎರಡನೇ ದೃಶ್ಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈಕೆಯ ಪರಿಚಯ ಹೀಗಿದೆ: "ಬಹಳ ಗತ್ತಿನ, ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಖ ಕಂಡ, ಧಿಮಾಕಿನ ಹೆಂಗಸು."^{೩೩} ಭಗವಾನನಲ್ಲಿ ತೋರಿಕೆಗಾದರೂ ಇರುವ ಉದಾರತನ, ಒಳ್ಳೆಯತನ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿ ಈಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬುಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಂಗೀತ, ಸಿನಿಮಾ, ಶಾಪಿಂಗ್, ಊಟಗಳಿಗೆ ಈಕೆ ಕೊಡುವ ಮಹತ್ವ ಬೇರೆ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸುಖವನ್ನಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದವಳು ಸುಧಾ. ಈಕೆಗೆ ಗಂಡನ ಭಾಷಣದ ಬಗ್ಗೆ, ಅಧ್ಯಾಪಕ ವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಪರೀತ ತಾತ್ಸಾರ ಮತ್ತು ಉದಾಸೀನತೆಯಿದೆ. ಭಗವಾನ್ ಹೇಳುವ ಕ್ರಾಂತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದ್ಧತೆ, ನಕ್ಸಲ್ ಸಿಂಪಥಿ ಬಗ್ಗೆ ಅಸಾಧ್ಯ ವ್ಯಗ್ರತೆಯಿದೆ.

ಆದರೆ ಇದ್ಯಾವುದನ್ನೂ ಭಗವಾನನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಾದ ಲಲಿತ-ಮಾಲತಿಯರ ಮುಂದೆ, ಆತನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಮುಂದೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥೆ. ತಂದೆ ಕೊಟ್ಟ ಒಡವೆಯಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಳಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಈಕೆ, ಗಂಡ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಕಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ, ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಸಮಾಧಾನ ಹೊರಹಾಕುತ್ತಾಳೆ.

ಮರ್ಮಕ್ಕೆ ತಾಗುವ ಈಕೆಯ ಮಾತುಗಳ ಮುಂದೆ ಭಗವಾನ್ ದೈನೇಸಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಹೊರಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ, ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಯಾಗಿ, ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಬಲ್ಲ ಭಾಷಣಕಾರರಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಭಗವಾನ್ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಈಕೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಯಕೃತ್ತಿ ಹುಳದಂತೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯ ದಿನಕರನಿಗೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಸುಧಾಳನ್ನು ಗೋಗರೆದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕರುಣಾಜನಕಸ್ಥಿತಿ ಭಗವಾನನದು.

ಭಗವಾನನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಆತನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಮಿತ್ರರಿಗಿಂತ, ದಿನಕರನಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಂತ ಕಠೋರವಾಗಿ ತನ್ನ ಮೂಗಿನ ನೇರಕ್ಕೆ ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತಾಳೆ ಸುಧಾ. ದಿನಕರನನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಅವಮಾನಿಸಿದವಳು; ಮಾತುಮಾತಿಗೂ

‘ನನ್ನ ಮನೆಯಿಂದ ತೊಲಗು’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣತನದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದವಳು. ಮುಂದೆ ಇದೇ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳವಳು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವೆಂಬಂತೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಈಕೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಾದ ದೊಡ್ಡ ಬೆಳವಣಿಗೆ.

ತನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದ ದಿನಕರನನ್ನು ಕೊಂದು, ಕೊಂದ ಗೌರವವನ್ನು ಪೊಲೀಸರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸದೆ, ಅದನ್ನೇ ತನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಚಾಲಾಕಿತನ ಸುಧಾಳದು. ಗಂಡ ಭಗವಾನನಿಗೂ ಇಲ್ಲದ ಸಮಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಈಕೆಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಭಾಷಣದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾನೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ, ತಾನು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕ್ರಾಂತಿಯ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುಗರಿಗೆ ರುಚಿಸುವಂತೆ ಉಣ ಬಡಿಸಿದವಳು; ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡವಳು ಸುಧಾ.

ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಈಕೆ ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಗಂಡ ಭಗವಾನನನ್ನು ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ತಾನು ಮುನ್ನಡೆವ ಸೂಚನೆ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ.

ಲಲಿತ-ಮಾಲತಿ: ಲಲಿತ ಮತ್ತು ಮಾಲತಿ ಭಗವಾನನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರು. ಭಗವಾನನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ‘ಸುಧಕ್ಕ, ಸುಧಕ್ಕ’ ಎಂದು ಕರೆಯುವಷ್ಟು ಸಲಿಗೆ ಇವರಿಗಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೀರಿಸುವಂತೆ, ಭಗವಾನ್ ಮೇಷ್ಟ್ರನೂ, ಮೇಷ್ಟ್ರ ಭಾಷಣದ ಸಮ್ಮೋಹನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಉತ್ತೇಜಿಸಿ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಾನನ ಭಾಷಣವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಇತರೆ ಭಾಷಣಕಾರರ ಮಾತಿನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಅಣಕಿಸುತ್ತಾರೆ.¹

ನಾಟಕದೊಳಗಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಇವರಲ್ಲಿ ಮಾಲತಿ ತಿಂಡಿಪೋತಿ. ಲಲಿತ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಸಂಭ್ರಮ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿರುವವಳು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಮೇಷ್ಟ್ರ ಹೆಂಡತಿ ಸುಧಾಳೊಂದಿಗೆ ಅತಿ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಸಲಿಗೆ. ತಮ್ಮ ಮೇಷ್ಟ್ರನನ್ನು ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುಖಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಥೇಟು ಭಟ್ಟಂಗಿಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ಮೂರನೇ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಬಹಳ ಸಂಭ್ರಮ ಸಡಗರಗಳಿಂದ ಭಾಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಇವರ ಭಟ್ಟಂಗಿತನದ ಮುಂದುವರೆದ ಭಾಗ. ಮಾಲತಿ ನಾಡಗೀತೆ ಹಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಲಲಿತಾ ಸ್ವಾಗತ ಕೋರಿ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಕೊನೆಗೆ ಇವರು ತುಂಬಿದ ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥಗೊಂಡಂತೆ ಕಂಡ ಭಗವಾನನ ಕೈಹಿಡಿದು ಕೂರಿಸುವ ದಾದಿಯರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ.

ನಾಟಕದ ಈ ಪಾತ್ರಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನೋಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮರಾಗುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವಾನನನ್ನು ಆತನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿಯರಾದ ಲಲಿತ ಮತ್ತು ಮಾಲತಿ ಎಷ್ಟೇ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳಿದರೂ, ಈತನ ಗೋಸುಂಬೆತನ ಎಂಥಾದ್ದು ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಭಗವಾನನ ಹೆಂಡತಿ ಸುಧಾಳ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಮಿತ್ರರಾದ ಶಂಕರ ಮತ್ತು ರಾಮದಾಸರೊಂದಿಗಿನ ಜಗಳದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಾನನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅನಾವರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದ ಉತ್ಪುಂಗದಲ್ಲಿ ದಿನಕರನಂತೂ, ಭಗವಾನನ ಸುತ್ತ ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರನೆಂಬ ಟೊಳ್ಳು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಒಡೆದು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ.

ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಮುಖವಾಡಗಳನ್ನು ಕಳಚುವುದು ಈ ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ತಂತ್ರ. ಭಗವಾನ್, ಸುಧಾ, ಲಲಿತ, ಮಾಲತಿ, ದಿನಕರ, ಶಂಕರ, ರಾಮದಾಸ, ಕಳ್ಳ- ಇವರುಗಳ ನಡುವಣ ಮಾತಿನ ಮಥನದಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಾ ಪಾತ್ರಗಳ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಿತಿಗಳು ಬಯಲಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಈ ನಾಟಕದ ವಿಶೇಷತೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

¹ ನಾಟಕದ ಮೂರನೇ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರು ಭಗವಾನನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಲಲಿತ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳಿವು. ಗಮನಿಸಿ: ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ದೃಶ್ಯ -3, ಪುಟ 38.

¹ ದಿನಕರನನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಭಗವಾನ್ ಮತ್ತು ಸುಧಾ ಸಿನಿಮಾಗೆ ಹೋಗಿಬಂದ ಗಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ಕಳ್ಳನೊಬ್ಬ ಬಂದು ದಿನಕರನೊಂದಿಗೆ ಸಂಘರ್ಷ ನಡೆಸಿ ಓಡಿಹೋಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ದಿನಕರ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಭಗವಾನ್ ಮತ್ತು ಸುಧಾಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಅವಕಾಶವನ್ನೂ ಸಹ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅವರು ದಿನಕರನನ್ನೇ ಕಳ್ಳನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿರುವುದು. ಗಮನಿಸಿ: ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ದೃಶ್ಯ-2, ಪುಟ 30-33.

¹ ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ದೃಶ್ಯ-2, ಪುಟ 22.

¹ ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ದೃಶ್ಯ-2, ಪುಟ 25.

¹ ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ದೃಶ್ಯ-2, ಪುಟ 28.

¹ ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ದೃಶ್ಯ-2, ಪುಟ 18.

¹ ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ದೃಶ್ಯ-2, ಪುಟ 3.

¹ ಸಮಾಜವಾದ ಮತ್ತು ಕಮ್ಯುನಿಸಂ ಕುರಿತ ಭಗವಾನನ ವ್ಯಂಗ್ಯ; ತನ್ನ ಗಂಡನ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಸುಧಾಳ ವ್ಯಂಗ್ಯ; ಭಗವಾನನ ಹುಸಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರತನವನ್ನು ಬಯಲು ಮಾಡುವ ಶಂಕರ-ರಾಮದಾಸ ಮತ್ತು ದಿನಕರನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯಂಗ್ಯ; ಸುಧಾಳ ವಯ್ಯಾರತನ ಮತ್ತು ಸ್ವಂತಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ದಿನಕರ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯಂಗ್ಯ; ದಿನಕರನ ಕ್ರಾಂತಿಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಕಳ್ಳನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ವ್ಯಂಗ್ಯ - ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ವ್ಯಂಗ್ಯವೇ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ವ್ಯಂಗ್ಯವೇ ಈ ನಾಟಕದ ಜೀವಾಳವಾಗಿದ್ದು, ಲಲಿತ ಮತ್ತು ಮಾಲತಿಯರ ಮಾತುಗಳೂ ಸಹ ವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಭಗವಾನನ ಭಾಷಣವನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಉದ್ದೇಶದ ಭಾಗವಾಗಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಇತರೆ ಭಾಷಣಕಾರರನ್ನು ತೀರಾ ಉತ್ತೇಕ್ಷಿಸಿ ಮಿಮಿಕ್ರಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅಣಕದ ಪರಮಾವಧಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಗಮನಿಸಿ: ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ದೃಶ್ಯ-2, ಪುಟ 4-6.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪಠ್ಯ:

ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ, ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್, ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1995

Citation: ಡಾ. ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಜಿ.ಎಲ್. 2026. "ಲಂಕೇಶರ 'ಕ್ರಾಂತಿ ಬಂತು, ಕ್ರಾಂತಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿ". International Journal of Academic Research, 13(1): 196-201.

Copyright: ©2026 ಡಾ. ವಿಜಯೇಂದ್ರ ಕುಮಾರ್ ಜಿ.ಎಲ್. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.